

Boost voor de B-stroom

Advies over de uitdagingen in de eerste graad B-stroom

Vlaamse Onderwijsraad

Simon Bolivarlaan 17

BE-1000 Brussel

T +32 2 219 42 99

www.vlaamseonderwijsraad.be

info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 12 juni 2025 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep B-stroom op 18 januari 2024, 9 februari 2024, 29 februari 2024, 15 mei 2024, 19 september 2024, 5 december 2024, 4 februari 2025, 27 februari 2025, 20 maart 2025, 23 april 2025 en 21 mei 2025 onder voorzitterschap van Wendy Thomas

Tussentijds overleg op de Raad Secundair Onderwijs op 13 juni 2024, 16 januari 2025 en op de Raad Basisonderwijs op 12 februari 2025

Dossierbeheerder: Marie-Anne Michielsens

Inhoud

1	Situering en aanpak	2
2	De ideale B-stroom.....	2
3	Aanbevelingen	3
	Aanbevelingen voor de overheid	3
	Aanbevelingen voor scholen en schoolbesturen, opleidingsverstrekkers.....	4
4	Visie op de B-stroom	5
4.1	Decretale doelstellingen versus de praktijk	5
4.1.1	Leerlingen oriënteren staat centraal.....	5
4.1.2	Schakelmogelijkheden in de praktijk	6
4.1.3	Wie mag er naar 1B?.....	7
4.2	Visie.....	11
5	Capaciteitstekort	12
6	Imago van de B-stroom	14
7	Ondersteuning en samenwerking	15
7.1	Noden en uitdagingen in de B-stroom.....	15
7.1.1	Uitdagingen volgens de leraren in de enquête	15
7.1.2	Leerlingenkenmerken	16
7.1.3	Niveau en niveauverschillen	17
7.1.4	Leer- en zorgnoden.....	18
7.1.5	Gedragsproblemen	20
7.1.6	Problematische afwezigheden.....	22
7.1.7	Ouderbetrokkenheid.....	23
7.2	Aanbevelingen.....	24
7.2.1	Eén klas, één team	24
7.2.2	Een kwaliteitsvol partnerschap tussen leerling, ouders en school	25
7.2.3	Professionalisering	25
7.2.4	Nood aan betere afstemming beleidsdomeinen en betere samenwerking met externe partners.....	26
Bronnen	.....	27
	Vlaamse Onderwijsraad	27
	Andere bronnen	27

1 Situering en aanpak

Dit advies op eigen initiatief is het resultaat van een uitgebreid traject. De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) ontving meerdere signalen uit het onderwijsveld over de uitdagingen waar scholen met een B-stroom mee worstelen. Intussen is ook de modernisering secundair onderwijs in de eerste graad al vijf jaar een feit. Een goed moment om op de B-stroom in te zoomen en een adviestraject op te starten.

In maart 2024 lanceerde de Vlor een [enquête voor het onderwijsveld](#), specifiek gericht op de B-stroom. Vervolgens organiseerden de Vlor, de Scholierenkoepel en de verschillende ouderkoepels focusgroepgesprekken om dieper op enkele resultaten van de enquête in te gaan en naar oplossingen te zoeken. Zo konden we alle perspectieven meenemen in het verhaal.

Voor dit advies maken we gebruik van de resultaten van de enquête en van de focusgroepen. Zij geven goed aan wat er leeft in het veld en wat het aanvoelen is van de deelnemers over bepaalde thema's. Daarnaast baseren we ons voor onze analyse op cijfermateriaal, dat we via [Dataloep](#), de [screeningstool modernisering](#) van AHOVOKS en via Agodi verzamelden.

Dit advies is geschreven vanuit de bril van het secundair onderwijs en is gebaseerd op de situatie zoals ze nu is. Deze context kan veranderen: de Vlor zal voor de B-stroom de vinger aan de pols blijven houden.

Intussen beweegt er al heel wat: een aparte hoorzitting over de B-stroom in de commissie Onderwijs (waar de Vlor ook de resultaten van de bevraging toelichtte), stijgende aandacht voor technisch en arbeidsmarktgericht onderwijs ... De Vlor is tevreden dat dit bovenaan de agenda van verschillende actoren staat en nodigt iedereen uit om **samen** werk te maken van kwaliteitsvol onderwijs voor elke leerling.

2 De ideale B-stroom

In een ideale B-stroom voelt een leerling zich veilig en thuis op school, is hij voldoende uitgedaagd op cognitief en praktisch vlak, gemotiveerd om te groeien en kan hij rekenen op de begeleiding die hij nodig heeft. Er is een partnerschap tussen school, leerling en ouders, een goede samenwerking met externe partners en een warme overdracht tussen de lagere school van de leerling en zijn nieuwe school in het secundair.

Wat is er minimaal nodig om dat ideaalbeeld te realiseren?

- een [verbindend schoolklimaat](#);
- een verdere [versterking van de brede basiszorg](#);
- [voldoende ondersteuning op en naast de klasvloer](#);
- een [volwaardig partnerschap tussen school en ouders](#), en de ondersteuning van brugfiguren of andere actoren om ook met moeilijk bereikbare ouders een band op te bouwen;
- een [degelijke onderwijsloopbaanbegeleiding](#): leerlingen en ouders moeten weten welke mogelijkheden en kansen de B-stroom biedt, zodat ze een goed geïnformeerde keuze kunnen maken;

- *warme overdracht tussen het basis- en het secundair onderwijs*: er is nood aan een dialoog met het basisonderwijs, o.a. over het getuigschrift basisonderwijs. Daarnaast moet er bekeken worden hoe de vervolgschool tijdig minimale informatie over de (zorg)noden van een leerling kan krijgen;
- *een maatschappij die elk talent waardeert*.

Door al deze voorwaarden na te streven, versterken en ondersteunen we scholen.

3 Aanbevelingen

Elke leerling moet maximale kansen krijgen om zijn talenten te ontdekken, om bewust te kiezen, om een diploma te behalen. Bovendien moet elke leerling op een school terecht kunnen, waar hij de begeleiding krijgt die hij nodig heeft. En dat geldt niet in het minst voor de meer kwetsbare groepen, zoals de leerlingen uit de eerste graad B-stroom.

Hieronder doen we aanbevelingen om te komen tot een ideale B-stroom: een veilige, motiverende en kansrijke omgeving, waar alle betrokken actoren samenwerken om elke leerling te doen groeien.

Deze aanbevelingen worden verder in het advies uitgediept en gekaderd in een brede analyse.

De Vlor richt zich met zijn aanbevelingen tot iedereen die bij de B-stroom betrokken is: in de eerste plaats tot de minister van Onderwijs, maar ook de ministers van andere beleidsdomeinen zoals Welzijn, Jeugd en lokale besturen, de onderwijskoepels en -netten, de scholen en de CLB's en ondersteuningsnetwerken.

Aanbevelingen voor de overheid

Visie op de B-stroom

- Behoud de huidige flexibiliteit in de regelgeving, zodat leerlingen in de B-stroom maximale kansen blijven hebben en schakelmogelijkheden kunnen blijven benutten.
- Zorg ervoor dat elke leerling op een school terecht kan, waar hij de begeleiding krijgt die hij nodig heeft. Daarvoor moet het capaciteitstekort weggewerkt worden en moeten scholen voldoende ondersteuning krijgen.
- Screen bij de geplande evaluatie van de matrix secundair onderwijs ook de basisopties en pakketten in het tweede jaar. Ga na wat de relevantie is van de verschillende opties en pakketten.

Capaciteitstekort

- Maak snel werk van een centrale monitoring van 1B (en bij uitbreiding van 2B).
- Zorg ervoor dat de website van het LOP steeds up-to-date is.
- Zorg dat er flexibeler op infrastructurele noden ingespeeld kan worden, o.a. door bouw- en verbouwwerken sneller te laten starten.
- Zet een wetenschappelijk onderzoek op om na te gaan waarom er in verhouding meer leerlingen in de B-stroom instromen. Dan kunnen er *evidence informed* structurele oplossingen uitgewerkt worden.

Imago van de B-stroom

- Taal is niet onschuldig. Woorden kunnen een oordeel inhouden of een bepaalde connotatie hebben, bijv. dat B minder is dan A. Heb daarom meer oog voor taal bij nieuwe regelgevende initiatieven en zorg voor positieve connotaties.

Ondersteuning & samenwerking

- Maak het mogelijk om op scholen multidisciplinaire teams te installeren. Deze teams kunnen inspelen op de eigenheid en de noden van de B-stroom.
- Maak het daarom mogelijk dat scholen voor zorg of andere vormen van ondersteuning andere profielen kunnen aanwerven om voor die ondersteuning te zorgen zodat niet enkel leraren die taak kunnen opnemen.
- Veranker de werking van brugfiguren structureel. Voor de verbinding tussen school en thuis zijn actoren die de brug kunnen slaan een essentiële schakel om de afstand te overbruggen.
- Faciliteer samenwerking binnen en tussen scholen. Voorzie tijd en ruimte voor professionalisering.
- Maak werk van systematisch overleg op beleidsniveau tussen de verschillende beleidsdomeinen, zodat er meer afstemming komt, zowel op beleids- als op lokaal niveau.
- Zorg voor meer schoolnabije ondersteuning, waar elke school die hier nood aan heeft, een beroep op kan doen.
- Breng de verschillende initiatieven die een rol kunnen spelen in de ondersteuning van jongeren en de brug maken tussen gezinnen en school in kaart. Het landschap is versnipperd.

Aanbevelingen voor scholen en schoolbesturen, opleidingsverstrekkers

- Zorg voor een goede mix van lerarenprofielen. Vermijd om in de B-stroom te veel startende leraren te zetten, maar zorg voor een evenwichtige verdeling van leraren met meer en minder ervaring.
- Maak de klassen in de B-stroom niet te groot.
- Co- of teamteaching kunnen een grote meerwaarde zijn.
- Laat studenten in de lerarenopleiding via een stage kennismaken met de B-stroom, zodat ze kennis en ervaring opdoen én *goesting* krijgen om in de B-stroom les te geven na hun studies.
- Faciliteer samenwerking binnen en tussen scholen. Voorzie tijd en ruimte voor professionalisering.

4 Visie op de B-stroom

4.1 Decretale doelstellingen versus de praktijk

4.1.1 Leerlingen oriënteren staat centraal

De oorspronkelijke decretale doelstelling van de eerste graad is leerlingen oriënteren en voorbereiden op een meer bewuste en gerichte studiekeuze in de tweede graad. In de modernisering secundair onderwijs blijft deze doelstelling behouden en komt de klemtoon nog meer te liggen op het explorerende karakter: *Leerlingen moeten meer inzicht krijgen in wat ze kunnen. Ze moeten ontdekken wat hen interesseert en waar hun mogelijkheden liggen. Zo worden studiekeuzes in het secundair onderwijs weloverwogen keuzes, onafhankelijk van de sociaaleconomische of sociaal-culturele situatie van leerlingen.*¹

De instroom in 1A en in 1B wordt ook strikter geregeld: enkel leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs mogen bij de start van de modernisering in schooljaar 2019-2020 op 1 september in 1B starten. Leerlingen met een getuigschrift basisonderwijs moeten in 1A starten. 1B heeft immers ook als specifiek doel om leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs bij te werken om dit getuigschrift basisonderwijs alsnog te behalen. Dat maakt het voor leerlingen mogelijk om na een succesvol jaar in 1B te schakelen naar 1A. Maar ook andere schakelopties worden in de conceptnota beschreven:

- Overstap van 2B naar 2A als de toelatingsklassenraad van oordeel is dat de leerling over voldoende competenties beschikt.
- Traject voor leerlingen die willen instromen in 2A als de delibererende klassenraad oordeelt dat de leerling over de nodige competenties beschikt.²

Dit kreeg na de implementatie van het decreet modernisering de vorm van volgende toelatingsvoorwaarden voor 2A:

Kunnen als regelmatige leerlingen worden toegelaten:

- 1° de leerlingen die het eerste leerjaar A met vrucht hebben beëindigd;
- 2° de leerlingen die het eerste leerjaar B met vrucht hebben beëindigd op voorwaarde van een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad;
- 3° de leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in een basisoptie of combinatie van basisopties, andere dan de opstroomoptie op voorwaarde van een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad;
- 4° de leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in de opstroomoptie of combinatie van basisopties waaronder de opstroomoptie;³

De Vlaamse Onderwijsraad betreurde dat in zijn advies over de modernisering secundair onderwijs en vroeg specifiek dat *“de schakelmogelijkheden tussen A en B uit de conceptnota behouden blijven en niet afhangen van een keuze voor een Opstroomoptie. (...) De Vlor blijft voorstander van*

---

¹ [Memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs.](#)

² [Conceptnota Modernisering van het secundair onderwijs: maatregelen basisonderwijs en eerste graad, 31 mei 2016.](#)

³ [Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999. Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, 25 juni 1999.](#)

maximale schakelmogelijkheden voor alle leerlingen, en dit mag niet afhankelijk zijn van één bepaalde basisoptie.”⁴

4.1.2 Schakelmogelijkheden in de praktijk

We stellen 5 jaar na de start van de modernisering vast dat overschakelingen in de praktijk weinig gebeuren. Leerlingen uit 1B stromen niet vaak door naar 1A, maar gaan vooral naar het tweede leerjaar B. Het percentage leerlingen dat van 1B doorstroomt naar 2A is nog veel kleiner. Dat wordt voorgesteld in onderstaande tabel.

	2B	Overstap naar 1A	1B opnieuw	Overstap naar 2A
2017-2018	90,7	5,3		0,02
2018-2019	90,9	4,5		0,01
2019-2020	91,5	4		0,2
2020-2021	90,7	3,9		0,44
2021-2022	89,6	3,8	2,9	0,22
2022-2023	89,1	3,6	3,3	0,29

Tabel 1: Doorstroom na 1B, in percentages

En wat na 2B?

Een snelle blik op schooljaar 2022-2023 wijst uit dat heel weinig leerlingen van 2B naar een derde jaar dubbele finaliteit gaan en nog minder naar de doorstroomfinaliteit:

Basisoptie(s)	naar 3 D/A: aantal leerlingen	% tgo totaal basisoptie	naar 3 DO: aantal leerlingen	% tgo totaal basisoptie
Economie & organisatie	15	5,77%		
Kunst & creatie	0			
Maatschappij & welzijn	0			
Land- en tuinbouw	0			
Opstroomoptie	91	41,74%	12	5,5%
STEM-technieken	0			
Sport – STEM-technieken	0			
Voeding & horeca	0			
Economie & organisatie – Maatschappij & welzijn	91	2,6%		
Economie & organisatie – STEM-technieken	7	3,41%		
Maatschappij & welzijn – STEM-technieken	7	2,86%		

Tabel 2: Doorstroom naar de 2^e graad na verschillende basisopties in 2B

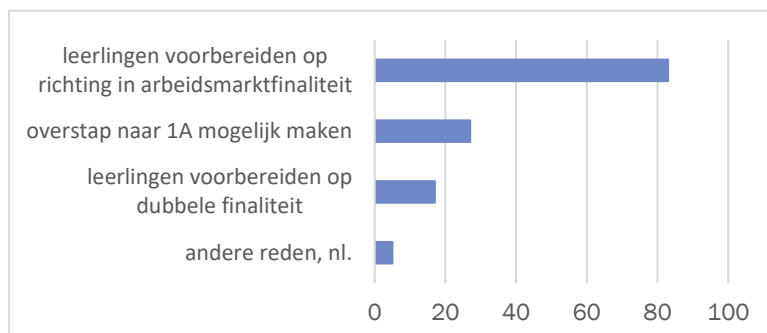
In de praktijk komt het er dus op neer dat wie start in de B-stroom grotendeels doorstroomt naar de arbeidsmarktfinaliteit.

In de enquête van de Vlaamse Onderwijsraad over de B-stroom werd aan directies gevraagd wat het doel is van de B-stroom. Uit de antwoorden blijkt dat de B-stroom voor hen als hoofddoel heeft om leerlingen voor te bereiden op een richting in de arbeidsmarktfinaliteit. In veel mindere mate

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#). 3 oktober 2017.

wordt de B-stroom gezien als een middel om naar 1A te kunnen doorstromen of naar de dubbele finaliteit.

Figuur 1: Wat is het doel van de B-stroom? (N86)

Dat sluit de decretale doelstelling niet uit: je kan leerlingen oriënteren en voorbereiden op een meer bewuste en gerichte studiekeuze in de tweede graad arbeidsmarktfinaliteit. Voorbereiden op een richting in de doorstroom- of dubbele finaliteit ligt in de praktijk een stuk moeilijker. Dat tonen de cijfers in tabel 2 aan.

Daarin stellen we vast dat verhoudingsgewijs vooral leerlingen in de opstroomoptie doorstromen naar een dubbele en doorstroomfinaliteit. In deze optie worden de 10 uren basisoptie gebruikt om extra Nederlands, Frans, Engels, wiskunde en geschiedenis te geven, wat een omschakeling makkelijker maakt. In een andere basisoptie zijn er minder lessen algemene vorming voorzien, zodat leerlingen voor meer uitdagingen staan als ze willen omschakelen naar een derde jaar dubbele of doorstroomfinaliteit.

Als we bovendien kijken naar de instroom in de opstroomoptie, dan zien we dat een groot aantal leerlingen uit 1A komen. Een minderheid van leerlingen die in 1B starten, vervolgen dus hun traject in een tweede graad dubbele of doorstroomfinaliteit.

	2B andere optie(s) + opstroomoptie	% t.o.v. totaal aantal Iln in 2B	2B enkel opstroomoptie	Instroom vanuit 1A in %
2020-2021	112	0,95	107	44,86
2021-2022	165	1,29	155	52,60
2022-2023	253	1,85	218	32,11
2023-2024	366	2,56	344	Geen gegevens
2024-2025	588	3,95	561	Geen gegevens

Tabel 3: Aantal leerlingen in de opstroomoptie

4.1.3 Wie mag er naar 1B?

We stellen vast dat de strikte koppeling tussen het getuigschrift basisonderwijs en de instroom in 1B niet helemaal het vooropgestelde effect heeft. De regelgeving is verschillende schooljaren na elkaar gewijzigd⁵ en de cijfers in de tabel hieronder tonen aan dat verschillende leerlingen met een

⁵ Historiek van de koppeling tussen het getuigschrift basisonderwijs en de instap in het eerste jaar:

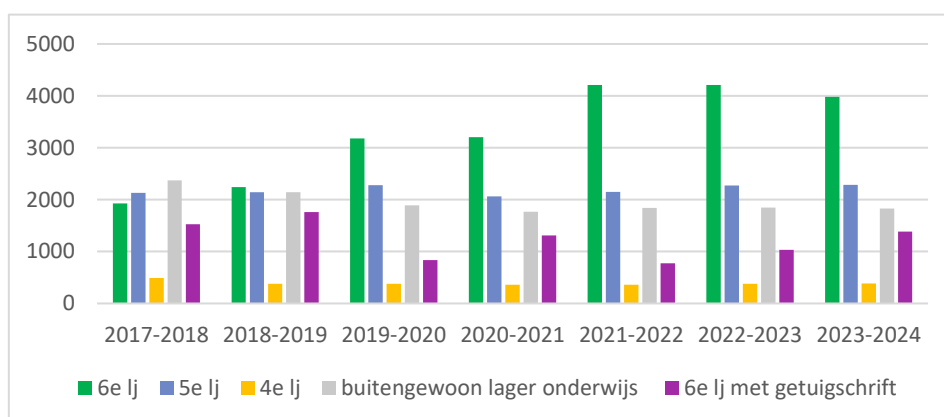
- Schooljaren 2002-2003 tot en met 2018-2019: geen strikte koppeling tussen getuigschrift basisonderwijs en toegang tot 1A. Instroom in 1A is mogelijk op basis van een gunstige beslissing van de klassenraad voor leerlingen die het zesde leerjaar niet met vrucht hebben beëindigd. Een leerling met getuigschrift basisonderwijs kan rechtstreeks toegelaten worden tot 1B mits akkoord van de ouders (na advies CLB).

basisgetuigschrift in schooljaren met een strikte koppeling na 1 september alsnog in 1B starten. Het aandeel van deze leerlingen is sinds de start van de modernisering wel gedaald. Vanaf het moment dat de koppeling minder strikt is, zien we ook een stijging van het aantal leerlingen met getuigschrift in 1B.

	zonder getuigschrift	met getuigschrift	% aandeel leerlingen met getuigschrift
2017-2018	6927	1593	17,4
2018-2019	6915	1808	19,4
2019-2020	7745	865	9,4
2020-2021	7415	1343	14,3
2021-2022	8577	785	7,8
2022-2023	8713	1055	9,9
2023-2024	8488	1418	13

Tabel 4: Evolutie van het aantal leerlingen in 1B met en zonder getuigschrift in cijfers

In de grafiek hieronder zien we de evolutie van verschillende groepen die instromen in 1B. Het aantal leerlingen dat uit een vierde leerjaar komt is eerder beperkt, maar de groep die start na een vijfde leerjaar is groter. Voor schooljaar 2023-2024 gaat het over een aandeel van 3,6% voor leerlingen uit het vierde leerjaar en 21% voor leerlingen uit het vijfde leerjaar. De groep leerlingen die uit het buitengewoon lager onderwijs komt, maakt 16,8% uit van het totaal aantal leerlingen dat in 1B is ingeschreven.

Figuur 2: Evolutie van het aantal leerlingen in 1B zonder getuigschrift, per leerjaar

- **2019-2020 (start modernisering):** strikte koppeling tussen getuigschrift basisonderwijs en toegang tot 1A. Leerlingen met een getuigschrift bao mogen enkel in de loop van het schooljaar vanuit 1A naar 1B overstappen. Enkel leerlingen zonder getuigschrift bao kunnen op 1/09 starten in 1B.
- **2020-2021 (corona-maatregel):** geen strikte koppeling tussen getuigschrift bao en toegang tot 1A. Instroom in 1A is mogelijk op basis van een gunstige beslissing van de klassenraad en akkoord ouders voor leerlingen die het zesde leerjaar niet met vrucht hebben beëindigd. Een leerling met getuigschrift bao kan rechtstreeks toegelaten worden tot 1B mits akkoord van de ouders.
- **2021-2022:** strikte koppeling tussen getuigschrift basisonderwijs en toegang 1A. Enkel overstap in de loop van het schooljaar vanuit 1A naar 1B is mogelijk. (Zie 2019-2020)
- **2022-2023:** een leerling met een getuigschrift bao kan rechtstreeks toegelaten worden tot 1B mits gunstige beslissing klassenraad, gunstig advies van CLB en akkoord van de ouders.
- **2023-heden:** een leerling met getuigschrift bao kan rechtstreeks toegelaten worden tot 1B mits gunstige beslissing van de klassenraad.

Waarom stromen er ook leerlingen met een getuigschrift basisonderwijs in het eerste jaar B in?

Sommige leerlingen kiezen bewust voor de B-stroom omdat ze meer met hun handen willen werken. In de B-stroom zijn de klassen vaak kleiner dan in de A-stroom. Bovendien wordt er vaak op een iets andere manier lesgegeven en ligt de focus meer op het behalen van successen. Leerlingen die moeizaam door de lagere school zijn geraakt, krijgen in 1B ruimte om op adem te komen, om op hun eigen tempo de doelen te bereiken. De meerderheid behaalt ook een A-attest in het eerste jaar. In de beknopte ouderbevraging van de ouderkoepels bij ouders van leerlingen uit de B-stroom naar het grootste verschil tussen de A- en de B stroom krijgen we onderstaande reacties.

B-stroom	Aantal reacties	A-stroom	Aantal reacties
Meer praktijk	7	Meer druk	4
Minder huiswerk	2	Meer opties en studierichtingen	3
Minder leerstof	2	Meer leerstof	3
Welbevinden	1	Meer huiswerk	2
Minder druk	1		
Kleinere klassen	1		

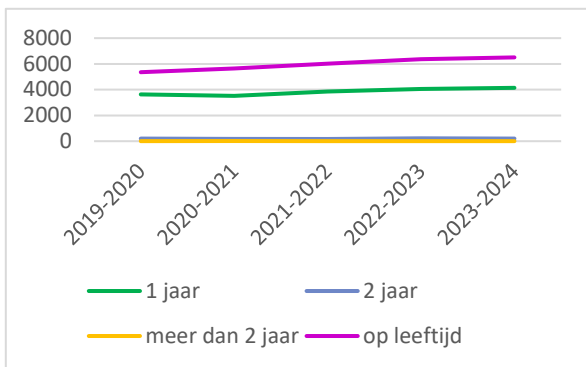
Tabel 5: Het verschil tussen A- en B-stroom volgens ouders van B-stroomleerlingen

Een andere kwestie is het *doorstromen op basis van leeftijd*. In de B-stroom heb je een zeer heterogene groep leerlingen met grote niveauverschillen. Leerlingen kunnen instromen als ze 12 jaar zijn, vaak na het vierde, vijfde of zesde leerjaar basisonderwijs maar soms zelfs vroeger. Een leerling die uit een vierde leerjaar komt heeft niet dezelfde leerstof gezien als een leerling die instroomt na een zesde leerjaar. Ook op andere vlakken zullen deze leerlingen misschien niet even ver ontwikkeld zijn en kan er een verschil in maturiteit zijn. Op één jaar tijd moeten ze slagen in 1B om alsnog hun getuigschrift te behalen of stromen ze opnieuw door op basis van leeftijd zonder geslaagd te zijn. Na 2B is doorstromen op basis van leeftijd naar een derde jaar arbeidsmarktfinaliteit sinds schooljaar 2024-2025 niet meer mogelijk, tenzij er een gunstige beslissing is van de toelatingsklassenraad⁶. Wat doe je met leerlingen die niet slagen in 2B en altijd zijn doorgestroomd op basis van hun leeftijd?

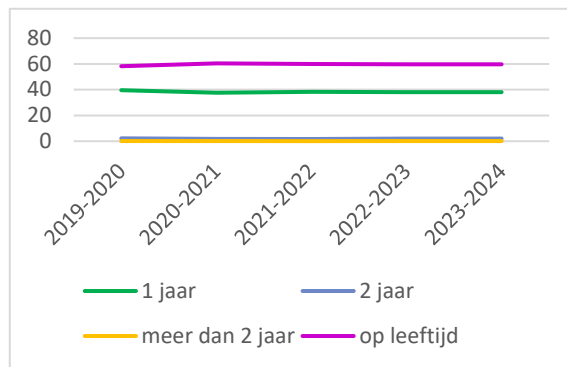
Ook interessant om in deze context te bekijken is de *schoolse achterstand* die leerlingen hebben als ze in 1B instromen. Schoolse achterstand wordt op Dataloop als volgt gedefinieerd:

- Het aantal leerjaren achterstand dat een leerling oploopt t.o.v. het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij normaal zou vorderen;
- Is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven, maar kan ook veroorzaakt worden door een verlate instap in het lager onderwijs;
- Geeft een beeld over hoeveel achterstand een leerling in zijn totale schoolloopbaan heeft opgelopen.

⁶ [Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999. Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs. 25 juni 1999.](#)

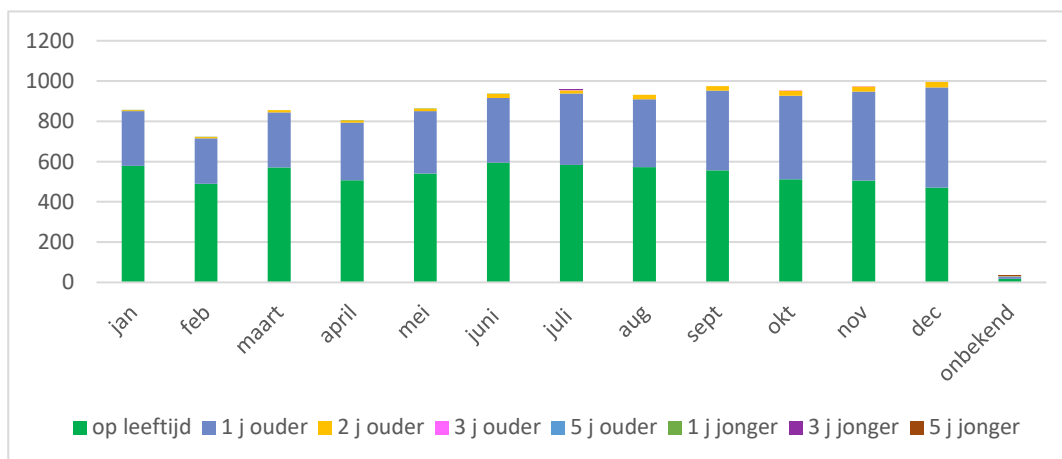
Figuur 3: Evolutie schoolse achterstand in 1B

Figuur 4: Evolutie in schoolse achterstand in 1B in %

We zien dat het aantal leerlingen dat op leeftijd zit, stijgt met 21,5%, maar ook het aantal leerlingen met 1 jaar schoolse achterstand stijgt, met 14%. Het aantal leerlingen met 2 jaar of meer schoolse achterstand blijft min of meer stabiel. Kijken we echter naar de verhouding met het aantal leerlingen in 1B, dan stellen we vast dat de verhoudingen tussen de mate van schoolse achterstand sinds de start van de modernisering ongeveer gelijk blijven: bijna 60% van de leerlingen zit op leeftijd, 40% van de leerlingen heeft 1 jaar of meer schoolse achterstand. Schoolse achterstand gaat volgens de definitie echter enkel over de relatie leeftijd-schooljaar en zegt niets over leerachterstand, die door de overgang op leeftijd veroorzaakt kan worden. We mogen ons dus niet door deze cijfers laten misleiden.

Is er een effect van het [geboortetijdstip](#) op de instroom in 1B? Onderstaande grafiek schetst een beeld van de spreiding van leerlingen per geboortemaand en geboorteejaar voor schooljaar 2023-2024. Er zijn ook enkele leerlingen die jonger zijn, soms zelfs te jong. Dat komt omdat van sommige kinderen van buitenlandse origine bij hun inschrijving een verkeerd geboorteejaar geregistreerd was in het rijksregister. Van deze kinderen werd wel aangetoond dat ze ouder zijn dan wat op hun identiteitskaart staat. Het gaat over 8 leerlingen, wat op het totaal verwaarloosbaar is. Van sommige kinderen kennen we enkel het geboorteejaar, maar niet de geboortemaand. Die staan in de kolom onbekend.

Figuur 5: Leerlingen in 1B op basis van geboortetijdstip, schooljaar 2023-2024

We zien dat de leerlingen die in de tweede helft van het jaar geboren zijn, meer voorkomen in de groep die ouder is. Op basis van één schooljaar conclusies trekken, is voorbarig. Maar het kan interessant zijn om het effect van het geboortetijdstip verder te onderzoeken.

4.2 Visie

Zoals we in de situering aangaven, heeft de Vlor een heel traject over de B-stroom afgelegd, dat gestart is in februari 2024. De context is intussen veranderd. Zo zijn er o.a. de nieuwe minimumdoelen basisonderwijs, een visienota over inclusief onderwijs, de evaluatie van de matrix... Allemaal ontwikkelingen waarvan we inschatten dat ze een impact kunnen hebben op de eerste graad secundair onderwijs. Na zorgvuldige overwegingen heeft de raad daarom besloten om voorlopig geen structurele veranderingen voor de B-stroom voor te stellen. Er is veel mogelijk in het huidige regelgevende kader. Meer inzetten op begeleiding en ondersteuning zou volgens de raad in grote mate aan de huidige verzuchtingen van leerlingen, ouders en het werkveld tegemoetkomen.

Wat betekent dat concreet voor onze visie? Net zoals in vroegere adviezen⁷ blijft de Vlaamse Onderwijsraad vasthouden aan het oriënterende karakter van de eerste graad en dus ook van de B-stroom. *Het is belangrijk dat elke leerling maximale kansen krijgt om zijn talenten te ontdekken, om bewust te kiezen, om een diploma te behalen.* Daarnaast vindt de Vlor het *essentieel dat elke leerling op een school terecht kan, waar hij de begeleiding krijgt die hij nodig heeft.*

Doordat er een capaciteitstekort is en niet alle scholen in hun bovenbouw een even breed aanbod van richtingen in de arbeidsmarktfinaliteit hebben, betekent dit in de praktijk dat leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs al in het zesde leerjaar lager onderwijs een studiekeuze moeten maken om een plaatsje te hebben. Dit strookt niet met de idee van een oriënterende eerste graad.

Voor 2B zijn er 63 mogelijke combinaties van basisopties (met soms nog keuze uit specifieke pakketten binnen een basisoptie), waarvan er momenteel maar 31 worden ingericht. We zien dat scholen in 2B vaak enkel de basisopties (en pakketten) inrichten waarvoor ze in de tweede graad vervolgopleidingen aanbieden. Zo wordt een keuze voor een basisoptie soms een voorafname op een richting in het 3de jaar. Ook dat botst met de idee van het ruim laten proeven van richtingen.

Daarnaast is er een *dialogo* nodig *met het basisonderwijs*. Laten we samen nadenken over de functie en de waarde van een getuigschrift basisonderwijs, ook in het licht van de nieuwe minimumdoelen basisonderwijs. Ook het al dan niet doorstromen op basis van leeftijd moeten we samen met het basisonderwijs bekijken.

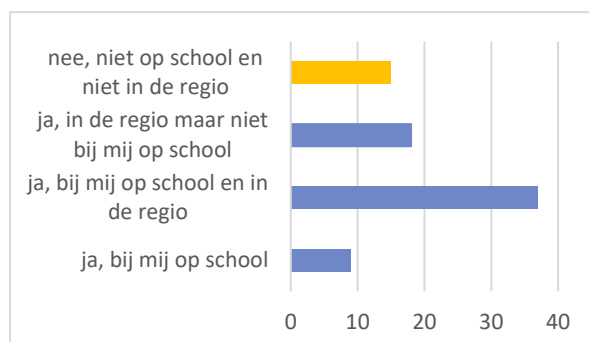
Samenvattend:

- Behoud de huidige flexibiliteit in de regelgeving, zodat leerlingen in de B-stroom maximale kansen blijven hebben en schakelmogelijkheden kunnen blijven benutten.
- Zorg ervoor dat elke leerling op een school terecht kan, waar hij de begeleiding krijgt die hij nodig heeft. Daarvoor moet het capaciteitstekort weggewerkt worden en moeten scholen voldoende ondersteuning krijgen.
- Screen bij de geplande evaluatie van de matrix so ook de basisopties en pakketten in het tweede jaar. Ga na wat de relevantie is van de verschillende opties en pakketten.

⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs: maatregelen basisonderwijs en eerste graad](#). 15 september 2016 en Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#). 3 oktober 2017.

5 Capaciteitstekort

Uit verschillende regio's komen er signalen dat er capaciteitstekorten en wachtlijsten zijn voor 1B. Dit werd door directies bevestigd in onze bevraging en in de focusgroepen met het onderwijsveld. In figuur 6 zien we de antwoorden van 79 directies op de vraag of zij een capaciteitstekort ervaren in 1B. De meerderheid (81%) antwoordt positief.

Figuur 6: Ervaren directies een capaciteitstekort in 1B? (N79)

Op dit moment is het niet mogelijk om deze capaciteitstekorten in kaart te brengen: er bestaat geen centrale monitoring. De verschillende LOP's (lokale overlegplatformen) hebben een overzicht van hun eigen LOP-gebied, maar niet elke school maakt deel uit van een LOP. Nochtans zou het bijzonder zinvol zijn om dit centraal te monitoren, zodat er gepaste maatregelen genomen kunnen worden. Het probleem zal waarschijnlijk niet overal even groot zijn.

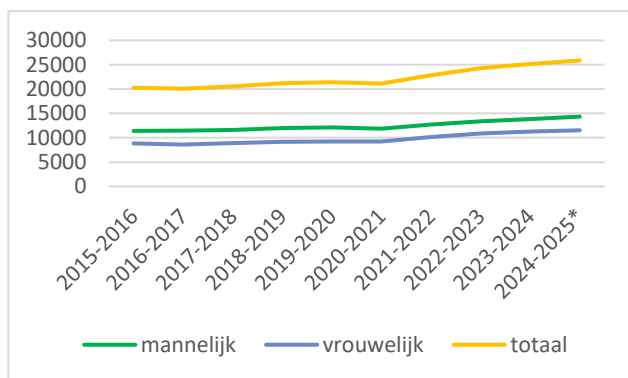
Daarnaast ontvangen we signalen dat het probleem zich verplaatst naar 2B en naar de tweede graad arbeidsmarktfinaliteit. In 2B stromen ook nog leerlingen uit 1A in.

Hoe ziet het onderwijslandschap eruit? Er zijn momenteel 409 scholen die een B-stroom aanbieden⁸ op een totaal van 979 instellingen voltijds gewoon so. Scholen – en dan bedoelen we pedagogische eenheden – kunnen meerdere instellingsnummers hebben, dus het werkelijke totaal aantal scholen kan lager liggen. Op basis van deze cijfers richten er 41,8% van de instellingen minstens een 1B-klas in voor 14,5% van het totaal aantal leerlingen in het eerste jaar (in 2024-2025*)⁹. Met 12 leerlingen in een klas heb je 919 1B-klassen nodig (en voor 2B 1240 klassen).

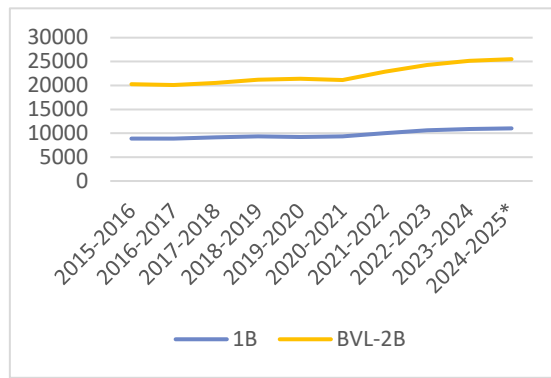
Waarom is er een capaciteitstekort? We zien verschillende oorzaken. Zo is het **aantal leerlingen in de B-stroom sinds de start van de modernisering met 16,4% gestegen**, terwijl er in de A-stroom maar een stijging is van 0,97% over dezelfde periode. De stijging is groter in 2B (22,8%) dan in 1B (19,7%). Over een periode van 10 jaar is de stijging nog groter: 24% voor 1B, 26,9% voor Beroepsvoorbereidend leerjaar (BVL)/2B.

⁸ Zie [Onderwijskiezer](#), geraadpleegd op 9 april 2025.

⁹ 2024-2025*: cijfers van teldatum 1 februari, nog niet geverifieerd

Figuur 7: Evolutie leerlingenaantallen B-stroom

Figuur 8: Evolutie leerlingenaantallen 1B en BVL/2B

Uit de recente omgevingsanalyse¹⁰ (2023) van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming blijkt dat de stijging van het aantal inschrijvingen in het secundair onderwijs nog tot 2027 zal duren, waarna er een neerwaartse golf komt. Dit schooljaar is er voor het eerst een daling van de leerlingenaantallen in het eerste jaar (-0,86%), maar die geldt niet voor 1B (+1,4%). Als de stijgende trend in de B-stroom zich verderzet, zal het capaciteitskort dus nog enkele jaren duren. Het capaciteitsstekort verplaatst zich intussen naar de 2^e graad arbeidsmarktfinaliteit.

Uit de bevraging blijkt dat leerlingen die geen plaats vinden in het buitengewoon onderwijs in de B-stroom terecht komen. Het **plaatstekort in het buitengewoon secundair onderwijs** kunnen we dus ook als een oorzaak beschouwen.

Een derde oorzaak is het **algemene gebrek aan goede en duurzame infrastructuur**, wat ook zijn impact heeft op de B-stroom. Uit de enquête bleek dat 12 leerlingen vaak het standaard aantal is in 1B en 12 tot 14 leerlingen in 2B. In de A-stroom zijn de klassen meestal groter. Dat betekent dat je voor eenzelfde aantal leerlingen in de B-stroom meer klassen nodig hebt dan in de A-stroom. Maar ook al wil een school misschien meer klassen in de B-stroom inrichten, ze heeft daar niet altijd plaats voor. De Vlor is tevreden dat de minister op het vlak van onderwijsinfrastructuur wil focussen op scholen die de B-stroom inrichten¹¹, maar gezien een nieuwbouwdossier makkelijk 10 jaar duurt, is dat waarschijnlijk te laat.

Naast deze praktische oorzaken brengt een B-stroom **specifieke uitdagingen** met zich mee. Sommige directies zien het daarom niet (meer) zitten om extra klassen in te richten of een B-stroom te organiseren. De school kan onvoldoende ondersteuning voorzien en veel leraren zitten door het huidige lerarentekort al op hun tandvlees. Dat maakt dat sommige scholen hun B-stroom afbouwen. We gaan in hoofdstuk 7 verder in op deze uitdagingen.

Welke oplossingen ziet de Vlor?

- Maak snel werk van een centrale monitoring van 1B (en bij uitbreiding van 2B). Er zijn data beschikbaar bij de LOP's en ook de verschillende aanmeldsystemen beschikken over data. Hoeveel klassen zullen de 409 scholen volgend schooljaar inrichten, met hoeveel leerlingen? Dat kan op voorhand uitgezocht en in kaart gebracht worden.
- Zorg ervoor dat de website van het LOP steeds up-to-date is.
- Zorg ervoor dat er flexibeler op infrastructurele noden ingespeeld kan worden, o.a. door bouwen en verbouwwerken sneller te laten starten.

¹⁰ Departement Onderwijs en Vorming (2023). [Omgevingsanalyse 2024-2029](#).

¹¹ Vlaamse Regering (2024). [Beleidsnota 2024-2029. Onderwijs en Vorming](#).

- Zet een wetenschappelijk onderzoek op om na te gaan waarom er in verhouding meer leerlingen in de B-stroom instromen. Dan kunnen er *evidence informed* structurele oplossingen uitgewerkt worden.

6 Imago van de B-stroom

Op dit moment heeft de B-stroom, en bij uitbreiding de arbeidsmarktfinaliteit, geen positief imago. In onze maatschappij heerst nog steeds de idee dat het beter is om op school 'zo hoog mogelijk' te starten en als dat niet lukt, 'af te zakken'. Men spreekt van hoogopgeleiden en laagopgeleiden. Taal heeft gevolgen. In het gebruik van deze woorden, van deze taal zit een oordeel verborgen: het ene is beter dan het andere. Terwijl dat niet zo is: onze maatschappij heeft verschillende talenten nodig, zowel hoofden als handen.

Leerlingen uit de B-stroom voelen zich niet gelijk aan leerlingen van de A-stroom. Dat blijkt uit de focusgroepgesprekken die de Scholierenkoepel met hen had. We geven enkele quotes weer:

Eerst komt A en dan pas komt B. We komen precies op de tweede plaats. Da's niet goed.

(Emma, eerste jaar B-stroom)

A staat eerst in het alfabet. Het lijkt dan alsof ze slimmer zijn. Wij zijn precies minderwaardig ofzo.

(Zoe, tweede jaar B-stroom)

Mensen zeggen dat ik niks zal bereiken in de B-stroom. Ze zien me als een dombo. Ik kwam zo in een depressieve fase. (Charlie, tweede jaar B-stroom)

Ook in de gesprekken van de ouderkoepels met ouders van kinderen in de B-stroom kwam naar boven dat zij botsen op vooroordelen en soms negatieve reacties krijgen.

Voor mij en mijn zoontje is het belangrijk dat hij een diploma kan halen en kan gaan werken. Een leerkracht op school benadrukt vaak dat B-stroom leerlingen ook nodig zijn, dat ze niet dom zijn. Helaas kijken veel mensen op deze leerlingen neer, als ik vertel dat mijn zoon in de B-stroom zit denken ze vaak 'weer zo iemand'.

Andere mensen kijken vaak minderwaardig, de term 'marginalen' valt vaak. Het verschil tussen A- en B-stroom is volgens ons stielman versus job met minder handarbeid. Jammer genoeg denkt niet iedereen daar zo over.

De Vlor wil beklemtonen dat het belangrijk is dat elk kind een richting kan kiezen die overeenstemt met zijn interesses en talenten. Diversiteit is belangrijk, niet alleen op school maar ook in de maatschappij. Een eerste stap naar een grotere waardering voor meer technische profielen begint bij ons taalgebruik.

De Vlor doet daarom volgende aanbevelingen:

- Heb oog voor taal bij nieuwe regelgevende initiatieven en zorg voor positieve connotaties.
- Wijzig de benamingen van A- en B-stroom. Ga met de Scholierenkoepel in dialoog om tot een waarderende benaming te komen, ook voor bijvoorbeeld een benaming als 'opstroom'.
- Heb als overheid en breder, als maatschappij, waardering voor alle talenten en bijpassende opleidingen en beroepen.
- Afzakken bestaat niet. Wel oog hebben voor het talent van elke jongere en dat tot zijn recht laten komen in een richting die bij hem past.

7 Ondersteuning en samenwerking

In 7.1 maken we een uitgebreide analyse van de noden en de uitdagingen in de B-stroom. We baseren ons daarvoor opnieuw op de resultaten van de enquête en de focusgroepen, maar ondersteunen dit ook met cijfermateriaal.

In 7.2 formuleren we vervolgens aanbevelingen om deze uitdagingen aan te pakken.

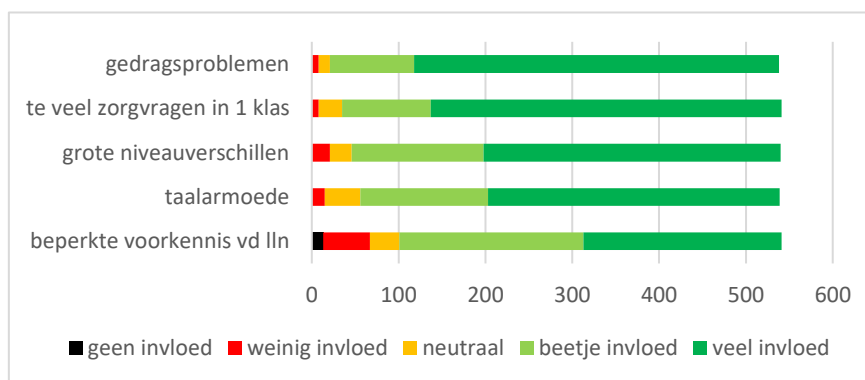
7.1 Noden en uitdagingen in de B-stroom

In de volgende paragrafen onderzoeken we wat van de B-stroom een uitdagende omgeving maakt om in les te geven. We zoomen achtereenvolgens in op de uitdagingen zoals leraren ze ervaren, leerlingenkenmerken, niveau en niveauverschillen, leer- en zorgnoden, gedragsproblemen en problematische afwezigheden.

Een andere grote uitdaging, waar we niet verder op in zullen gaan, is het lerarentekort. In onze bevraging werd dit door 424 respondenten aangevinkt als een van de eerste zaken die een nieuwe minister zou moeten aanpakken. Een signaal dat dit probleem zeker ook een impact heeft op de B-stroom.

7.1.1 Uitdagingen volgens de leraren in de enquête

In de B-stroom zit een zeer heterogene groep leerlingen en dat zorgt voor de nodige uitdagingen. In onze enquête legden we leraren enkele uitdagingen voor, met de vraag in welke mate deze uitdagingen een invloed hebben op de kwaliteit van hun lessen.

Figuur 9: Mate van invloed van uitdagingen op de leskwaliteit (N542)

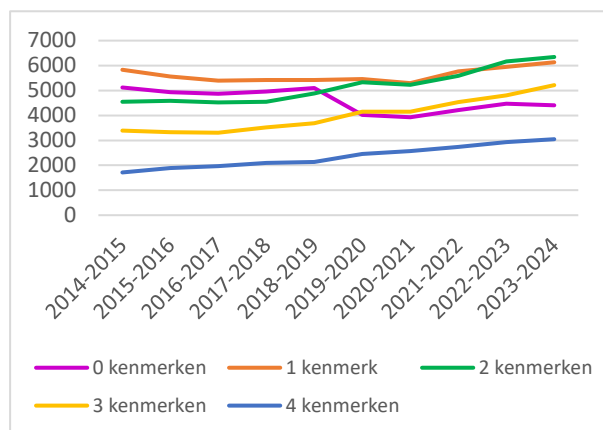
Gedragsproblemen hebben de meeste invloed, gevolgd door het teveel aan zorgvragen in een klas. In een open vraag gingen we na welke uitdagingen de leraren nog zagen. De meest genoemde uitdagingen, die niet in het bovenstaande lijstje aan bod komen, waren:

- Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- Gebrek aan schoolse houding
- Lage ouderbetrokkenheid
- Gebrek aan motivatie bij de leerlingen

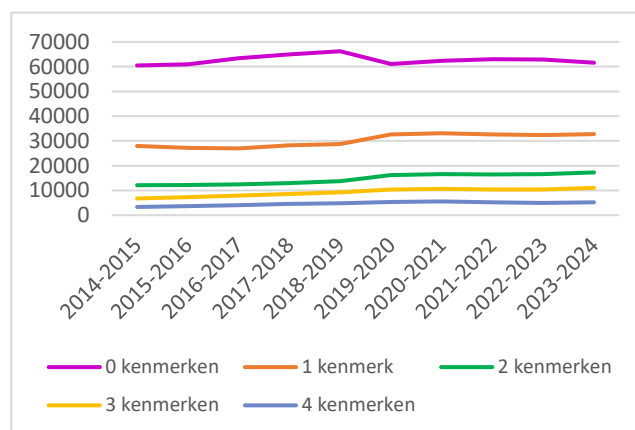
7.1.2 Leerlingenkenmerken

Leerlingen in de B-stroom tikken veel vaker dan leerlingen in de A-stroom aan op meerdere onderwijs kansarmoede-indicatoren (OKI)¹².

De laatste tien jaar is er ook een stijging van het aantal leerlingen dat op een of meerdere OKI aantikt, zowel in de A- als de B-stroom. Dit komt deels door de aanpassingen via het Groeipakketdecreet (2019-2020): door de omvorming van de schooltoelage hebben meer leerlingen er recht op. In beide grafieken zie je op dat moment ook een daling van het aantal leerlingen zonder kenmerken.

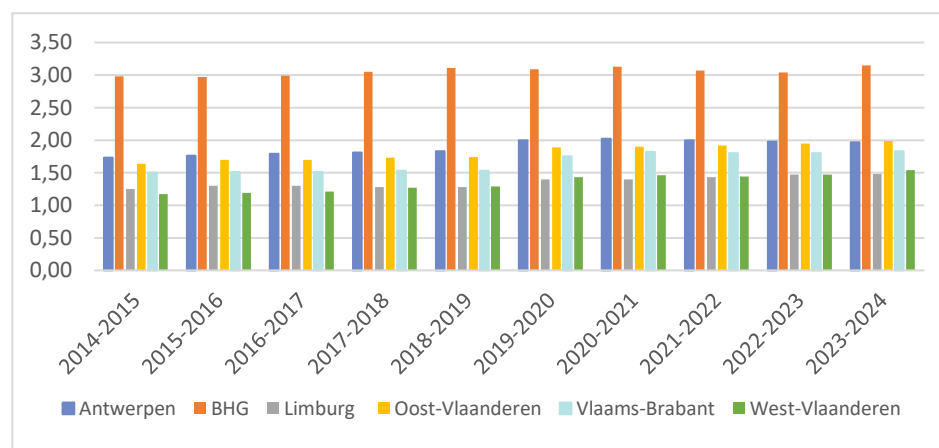

Figuur 10: Evolutie aantal leerlingenkenmerken B-stroom

Figuur 11: Evolutie aantal leerlingenkenmerken A-stroom

Als we kijken naar de geografische spreiding, dan zien we dat de gemiddelde OKI het hoogst ligt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), gevolgd door Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Er is in alle provincies, behalve in het BHG, een stijging merkbaar vanaf 2019-2020, wat vermoedelijk opnieuw te maken heeft met de omvorming van de schooltoeslag.

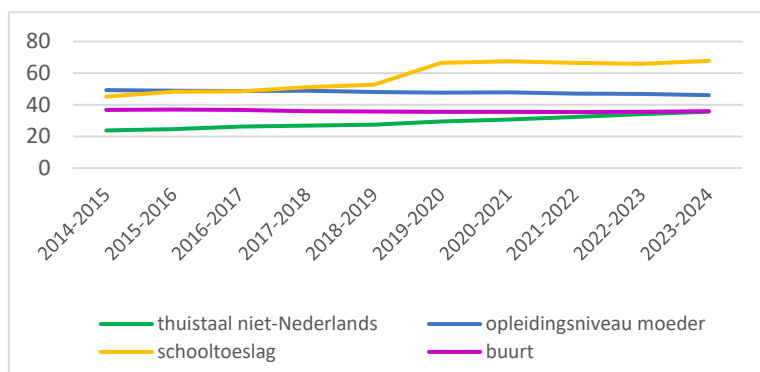

Figuur 12: Evolutie gemiddelde OKI B-stroom per provincie

¹² Deze indicatoren zijn:

- Thuis taal niet-Nederlands
- Laag opleidingsniveau moeder (max. niveau secundair onderwijs)
- Het ontvangen van een schooltoeslag
- Wonen in een buurt met een hoge mate van schoolse vertraging

Op welk kenmerk tikken leerlingen in de B-stroom het meeste aan? De grootste groep leerlingen tikt aan op het ontvangen van een schooltoeslag, nadien volgen het opleidingsniveau van de moeder, de buurt en op de laatste plaats een andere thuistaal dan het Nederlands. Dit laatste kenmerk is op 10 jaar tijd met 11,9% gestegen. De taalproblematiek wordt ook meermaals genoemd in de enquête en de focusgroepgesprekken als een uitdaging of een oorzaak van niveauverschillen tussen leerlingen.

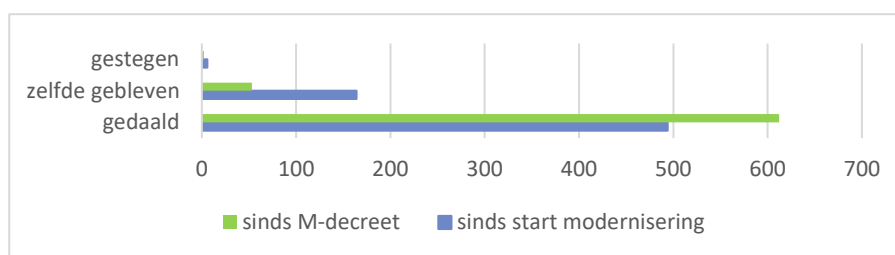

Figuur 13: Evolutie specifieke leerlingenkenmerken B-stroom in %

7.1.3 Niveau en niveauverschillen

De instroom in 1B van leerlingen met en zonder getuigschrift basisonderwijs en de overstap op basis van leeftijd zorgen voor grote niveauverschillen, zowel op het vlak van voorkennis als op het vlak van maturiteit. Een overzicht van de evolutie van leerlingen in 1B met en zonder getuigschrift staat in tabel 4 (4.1.3).

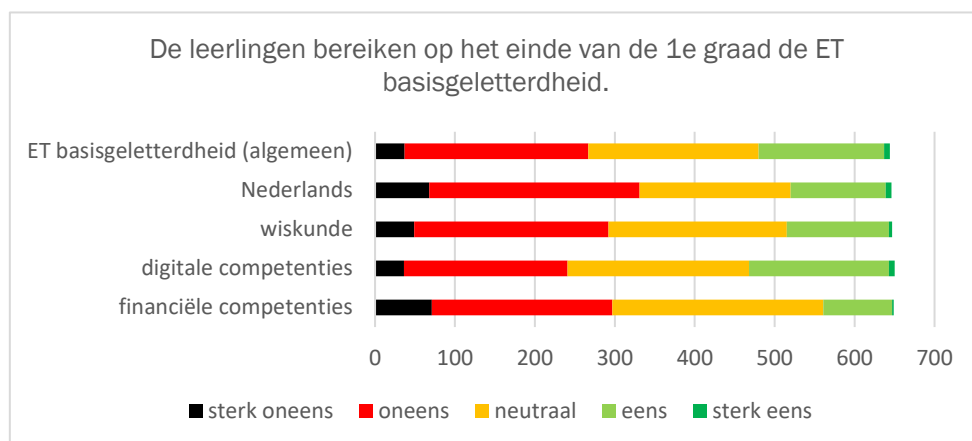
In onze enquête peilden we bij alle respondenten naar het niveau van de leerlingen in de B-stroom sinds de invoering van het M-decreet en de start van de modernisering.

Figuur 14: Ervaring respondenten met het algemeen niveau van de leerlingen in de B-stroom (N673)

Een grote meerderheid is het erover eens dat het niveau van de leerlingen in de B-stroom gedaald is, waarbij het gevoel leeft dat vooral het M-decreet bepalend is geweest.

We gingen ook in op de eindtermen basisgeletterdheid, die bij de start van de modernisering op 1 september 2019 zijn ingevoerd. Wat is de ervaring van de respondenten? Bereiken de leerlingen op het einde van de eerste graad B-stroom deze eindtermen? Om na te gaan of leerlingen anders scoren op de verschillende onderdelen die de eindtermen basisgeletterdheid uitmaken, vroegen we hier ook afzonderlijk naar.

Figuur 15: Perceptie respondenten of leerlingen B-stroom de eindtermen basisgeletterdheid behalen (N655)

42% van de respondenten is van mening dat de leerlingen de eindtermen basisgeletterdheid niet bereiken op het einde van de 1^e graad B-stroom, slechts 25% vindt van wel. Ook de resultaten van de meest recente peilingstoetsen¹³ geven een soortgelijk beeld.

7.1.4 Leer- en zorgnoden

Scholen merken een stijgende zorgvraag. Dat geldt niet enkel voor de B-stroom, maar speelt zeker ook daar. In de enquête vroegen we aan directeurs om voor hun school onderstaande gegevens op te zoeken. Ondanks de eerder beperkte respons schetst het een beeld van de situatie.

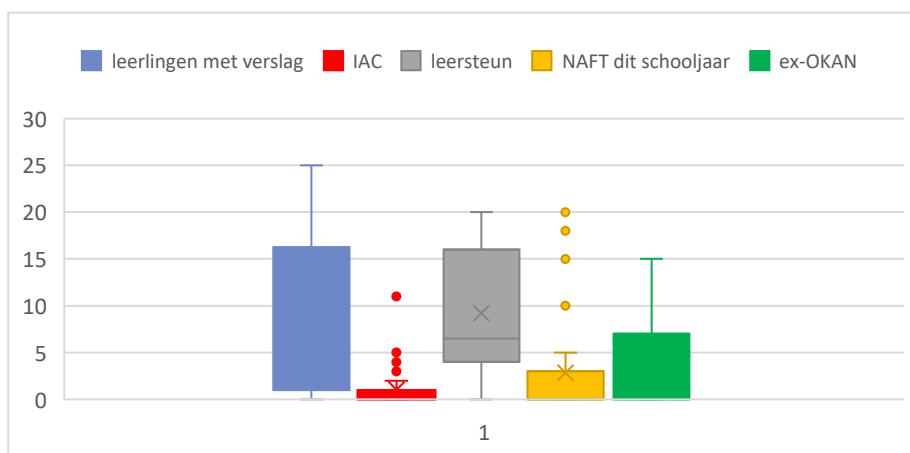
Andere leerlingenkenmerken B-stroom	Som alle antwoorden	Gemiddelde per school	Gemiddelde per klas	Aantal respondenten	Totaal aantal klassen B-stroom
Hoeveel leerlingen hebben een verslag?	241	8	1,6	30	144
Hoeveel leerlingen hebben een IAC?	34	1	0,2	33	152
Hoeveel leerlingen genieten leersteun?	276	9,2	1,9	30	144
Hoeveel leerlingen volg(d)en dit schooljaar ¹⁴ een NAFT-traject?	94	2,8	0,6	33	152
Hoeveel leerlingen zijn ex-OKAN?	109	3,5	0,7	31	148

Tabel 6: Aantal leerlingen met specifieke kenmerken, vanuit bevraging B-stroom

In de tabel werken we met gemiddelden. De werkelijkheid is natuurlijk een beetje anders, zoals we kunnen zien in onderstaande Box and Whisker-plot. Het aantal leerlingen met een NAFT-traject zit bijv. geconcentreerd in vier scholen, met resp. 20, 18, 15 en 10 NAFT-trajecten. De school met 20 NAFT-trajecten richt 5 B-stroomklassen in, wat neerkomt op 4 NAFT-trajecten per klas bij een gelijke verdeling. Op 17 scholen loopt dan weer geen enkel NAFT-traject op het moment van de bevraging.

¹³ Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen (2022). [Peilingen secundair onderwijs](#).

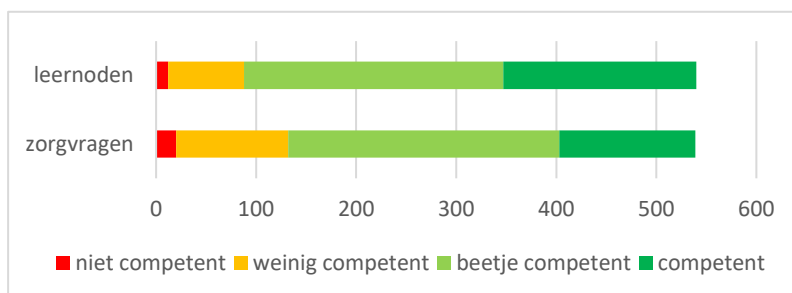
¹⁴ Schooljaar 2023-2024

Figuur 16: Spreiding andere leerlingenkenmerken over de verschillende respondenten

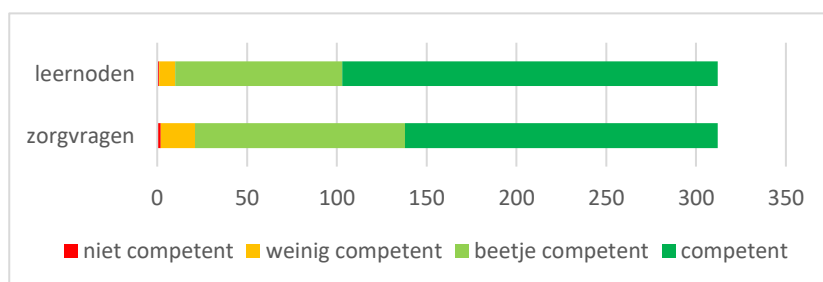
Uit de cijfers van de CLB's blijkt dat het aandeel leerlingen in 1B waarvoor een verslag (GC, IAC of OV4) opgemaakt werd in 2023-2024 7,1% uitmaakt van de totale populatie. In 1A is dat maar 1,5%. Ook voor vorige schooljaren zijn de cijfers gelijkaardig en bevestigen ze dat er in de B-stroom meer vragen naar (leer)ondersteuning zijn.

Omgaan met diverse zorg- en leernoden vergen specifieke competenties van leraren. Maar hoe competent voelen leraren zich om met de leer- en zorgnoden van leerlingen in B-stroom om te gaan? Dat gingen we na in onze enquête.

Figuur 17: Competentiegevoel leraren B-stroom om met leer- en zorgnoden om te gaan (N539)

Zowel als het gaat over omgaan met zorgvragen als met leernoden geeft de meerderheid van de bevroagde leraren aan zich in enige mate competent te voelen. Leraren voelen zich wel kompetenter om met leernoden dan met zorgnoden om te gaan. Bij die laatste categorie voelt 25% van de bevroagde leraren zich weinig tot niet competent. Slechts 25% voelt zich echt competent. Het competentiegevoel is het grootst in de groep leraren met 16-20 jaar ervaring in de B-stroom en het kleinst bij startende leraren. In de enquête stelden we dezelfde vraag aan leraren die ook in de A-stroom lesgeven en daaruit blijkt dat het competentiegevoel daar zowel voor leer- als zorgnoden een stuk groter is.

Figuur 18: Competentiegevoel leraren A-stroom om met leer- en zorgnoden om te gaan (N312)

Hoe kunnen we het mindere competentiegevoel bij leraren B-stroom verklaren? In de focusgroepen met het onderwijspersoneel werden verschillende redenen gegeven:

- In de lerarenopleidingen wordt/werd te weinig tijd besteed aan mogelijke zorgvragen en hoe hiermee om te gaan: leraren voelen zich onvoldoende opgeleid.
- De zorgvragen worden steeds complexer.
- Het diverse en complexe publiek in de B-stroom speelt een grote rol, net als het gebrek aan (leer)ondersteuning.
- Leraren komen uit een andere context dan hun leerlingen: ze hebben weinig kennis van een andere context, bijv. migratieachtergrond.
- Leerlingen staan op wachtlijsten voor hulp buiten de school, maar komen intussen wel naar school.
- Info stroomt niet door als ouders dat niet willen. Dat maakt het moeilijk om een gepaste aanpak voor een leerling te voorzien.

Dat leraren – niet enkel in de B-stroom - worstelen met zorgnoden van leerlingen blijkt ook uit het recente onderzoek *Kennishiaten in de brede basiszorg en verhoogde zorg* van de Karel de Grote Hogeschool en Universiteit Antwerpen. De onderzoekers identificeerden 57 kennishiaten, die ze in negen domeinen opdeelden. Ze stelden vast dat leraren dringend nood hebben aan concrete kennis en effectieve praktijkvoorbeelden.¹⁵

7.1.5 Gedragsproblemen

In onze bevraging werden gedragsproblemen als uitdaging op de eerste plaats gezet. Dit is geen verrassing. Zo kwamen er in 2023-2024 meer dan 25.000 leerlingen in contact met het CLB voor gedragsproblemen, een stijging van 12% sinds 2018-2019. Een opvallend aantal van deze leerlingen komt uit de eerste graad¹⁶. Een groep directeurs, CLB-medewerkers, docenten, vakbondsvertegenwoordigers, pedagogische begeleiders en hulpverleners trok in januari 2025 in een open brief aan de alarmbel over de onmacht van scholen en hulpverleners om met de stijgende ernstige gedragsproblemen van jongeren om te gaan¹⁷.

In de grote bevraging van de Vlaamse Scholierenkoepel¹⁸ in 2023 geeft 28% van de respondenten uit de eerste graad B-stroom aan dat ze zich niet veilig voelen op school. 29% zegt meer dan 1 keer gepest te zijn in het middelbaar door een leerling van de school, 17% werd 1 keer gepest. Deze cijfers liggen een stuk hoger dan in de A-stroom. Daar gaat het over 14% (veilig op school), 17% (meer dan 1 keer gepest) en 18% (1 keer gepest). In de focusgroepgesprekken met leerlingen uit 1B en 2B kwam pesten opnieuw als een probleem naar boven. Vaak gaat het in een eerste graad dan over het treiteren van een medeleerling, daarin te ver gaan en er niet mee ophouden als de ander dat vraagt, zodat het tot een gevecht komt. Leerlingen gaven daarbij aan dat de interne leerlingenbegeleiding een belangrijke rol speelt en voor leerlingen echt het verschil kan maken.

Scholen proberen gedragsproblemen zo goed mogelijk aan te pakken, via de leerlingenbegeleiding, met hulp van het CLB of via externe trajecten. Dat is door de complexiteit van de problemen niet

---

¹⁵ Bodvin, K. et al. (2025) [Hiaten in de kennisbasis voor de brede basiszorg en verhoogde zorg](#). Karel de Grotehogeschool, Universiteit Antwerpen, Leerpunt en Departement Onderwijs en Vorming.

¹⁶ Baeck, S. (2025, 6 februari). [CLB's zien recordaantal leerlingen met gedragsproblemen: "Jongeren kunnen hun problemen niet onder woorden brengen"](#). VRT NWS.

¹⁷ UCLL Hogeschool (2025). [Open brief: Samen werken aan een oplossing voor jongeren met gedrags- en emotionele problemen](#).

¹⁸ Scholierenkoepel (2024). [De Scholierenstem](#).

evident en vaak is er te weinig hulp beschikbaar of moeten leerlingen te lang op externe hulp wachten.

Een voorbeeld van externe hulp zijn de NAFT-trajecten, die onder de bevoegdheid van Welzijn vallen. In het Binc cijferrapport NAFT 2023¹⁹ lezen we dat de opgestarte individuele trajecten voor leerlingen uit de eerste graad al drie jaar in stijgende lijn zitten, van 31% in 2021 tot 38% in 2023. Er gebeurt geen aparte registratie voor A- of B-stroom, dus we hebben geen zicht op de verhouding van het aantal NAFT-trajecten tussen beide stromen. Ook de klastrajecten in de eerste graad zijn ten opzichte van 2022 lichtjes gestegen van 31 naar 33%. Het grootste deel van de individuele trajecten wordt opgestart binnen de twee maanden, voor klastrajecten kan het soms tot vier maanden duren.

Directies melden echter dat de NAFT-trajecten soms in november al vol zitten en ze leerlingen niet geplaatst krijgen. Zo konden er voor 2023 450 aanmeldingen niet opgenomen worden door een capaciteitstekort in NAFT. Daarom experimenteren verschillende scholen via eigen middelen met eigen trajecten. Deze time-out- of time-in-trajecten zijn qua opzet en doel hetzelfde als de NAFT-trajecten, maar behouden een sterkere binding met de school en hebben daardoor meer succes. Alleen zijn ze door een gebrek aan financiële ondersteuning niet vol te houden.

Bovendien kunnen niet alle scholen in gelijke mate een beroep doen op externe ondersteuning: veel initiatieven worden met lokale middelen in grote steden of centrumsteden georganiseerd, waardoor scholen in de rand of verder buiten de boot vallen. Niet elke gemeente beschikt over dezelfde middelen en kan bijvoorbeeld een spijbelambtenaar, een brugfiguur, ... aanstellen.

Trajecten met externen staan soms te ver van de school, waardoor de verbinding tussen school en leerling soms in gevaar komt. *We pleiten ervoor dat externe organisaties (waaronder aanbieders van NAFT-trajecten en ook psychologen) de leerlingen op school komen ondersteunen.*²⁰

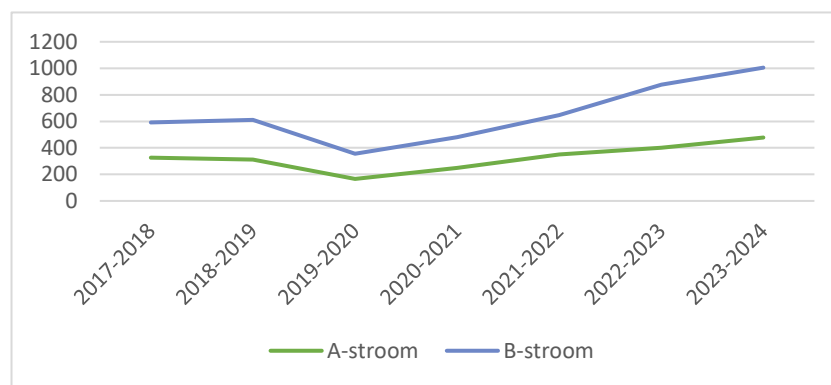
Soms is de geboden ondersteuning niet voldoende. Ondanks verschillende maatregelen en een vaak lang begeleidingstraject op school is er geen verbetering bij de leerling merkbaar en komt de psychische en/of fysieke integriteit van de andere leerlingen of de leraars in het gedrang. Dan rest er vaak niets anders dan een definitieve uitsluiting. Zo'n uitsluiting heeft een grote impact op een adolescent, die eigenlijk de boodschap krijgt dat de school niet meer in hem gelooft. Het heeft ook grote gevolgen voor de schoolloopbaan, die tijdelijk onderbroken wordt. Het capaciteitstekort in de B-stroom doet zich op zulke momenten ook voelen.

In onderstaande grafiek zien we de evolutie van de definitieve uitsluitingen in de A- en de B-stroom. In 2019-2020, toen de corona-lockdown plaatsvond, zien we een grote daling, maar sinds schooljaar 2021-2022, toen de meeste coronamaatregelen opgeheven waren, zien we in beide stromen een duidelijke stijging. Als we naar de cijfers van 2023-2024 kijken, dan zien we dat het aantal definitieve uitsluitingen in de B-stroom 4% uitmaakt van het totale leerlingenaantal in de B-stroom. In de A-stroom gaat dat maar over 0,4%.

---

¹⁹ Agentschap Opgroeien (2023). [Binc cijferrapport NAFT 2023](#).

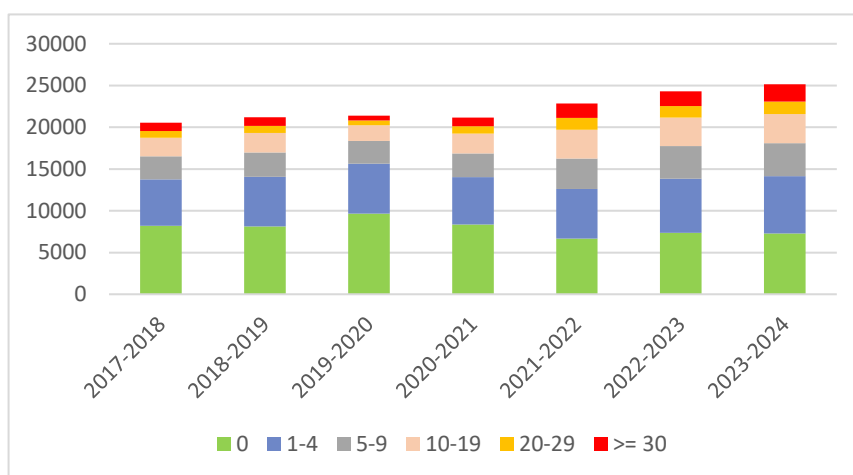
²⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Groei- en kwalificatiekansen voor alle jongeren in het secundair onderwijs versterken](#). 16 mei 2024.

Figuur 19: Evolutie definitieve uitsluitingen in de eerste graad

7.1.6 Problematische afwezigheden

In de context van zorgnoden, gedragsproblemen en definitieve uitsluitingen kan men vaak een link leggen met problematische afwezigheden. Leerlingen die vaak ongewettigd afwezig zijn, hebben meer kans om vroegtijdig schoolverlater te worden. In de B-stroom zien we dat het aantal leerlingen met 30 of meer halve dagen ongewettigde afwezigheid al enkele jaren stijgt, terwijl het aantal leerlingen dat nooit ongewettigd afwezig is, daalt.

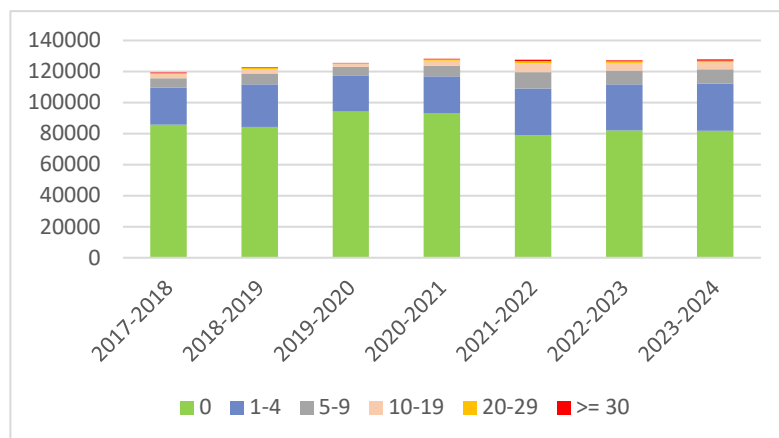
Figuur 20: Evolutie ongewettigde afwezigheden in de B-stroom

Zo is er in 2023-2024 35,4% van de leerlingen nooit ongewettigd afwezig, terwijl het in 2017-2018 over 39,9% gaat. Het aantal leerlingen dat 30 of meer halve dagen ongewettigd afwezig is, stijgt met bijna 4%: van 4,7% in 2017-2018 tot 8,2% in 2023-2024.

In het schooljaar van de coronalockdown zien de cijfers er beter uit, maar dat is niet verwonderlijk. Vanaf 13 maart 2020 was het immers moeilijk om afwezigheden te nemen. Vanaf 2 juni mochten leerlingen van het 2^e en 4^e jaar weer naar school (met behoud van de afstandsmaatregelen), maar niet alle scholen hebben dit op dezelfde manier toegepast. Scholen konden er bijvoorbeeld ook voor kiezen om in te zetten op remediëring in de jaren 1-5 en enkel die leerlingen te laten komen die dat nodig hadden.

Ter vergelijking hieronder de evolutie van ongewettigde afwezigheden in de A-stroom.

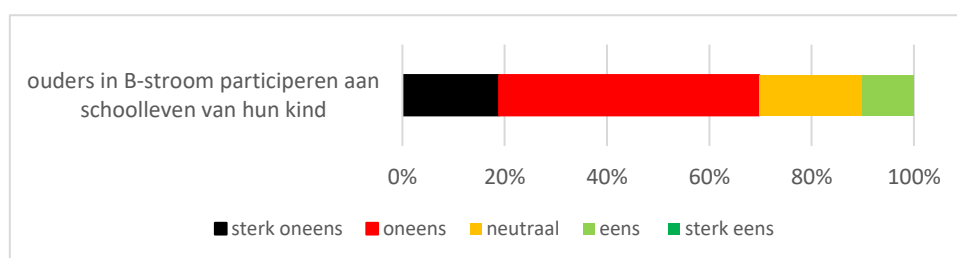
Figuur 21: Evolutie ongewettigde afwezigheden in de A-stroom

We stellen vast dat in de periode van 2017-2018 tot en met 2023-2024 het aantal leerlingen dat nooit ongewettigd afwezig is, sterker daalt in de A-stroom dan in de B-stroom, nl. 7,78% versus 4,5%. Het aantal leerlingen met 30 of meer halve dagen ongewettigde afwezigheid stijgt voor de A-stroom maar met 0,34% over dezelfde periode.

Een verbindend schoolklimaat werkt om spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Daarom is het belangrijk dat scholen over voldoende begeleiding en ondersteuning beschikken om preventief en aanklappend te kunnen werken, zodat ze bij problematische afwezigheden snel kunnen nagaan waarom leerlingen afwezig zijn en tijdig gepaste maatregelen kunnen nemen.

7.1.7 Ouderbetrokkenheid

In onze enquête gaven 680 respondenten aan in welke mate ze het eens waren met onderstaande stelling. Slechts 10% van de respondenten is van mening dat ouders in de B-stroom aan het schoolleven van hun kind participeren. Ouderbetrokkenheid werd ook door meerdere leraren als uitdaging geformuleerd als antwoord op een open vraag.

Figuur 22: Reactie uit de enquête op de stelling over ouderparticipatie (N680)

In de focusgroepgesprekken werd deze negatieve perceptie genuanceerd: veel ouders zijn betrokken bij het leven van hun kind, maar botsen soms op drempels. Zo zijn niet alle ouders even taalvaardig of digitaal geletterd, wat het moeilijk maakt om met de school te communiceren, om via digitale (communicatie)platformen de vorderingen van hun kind op te volgen of om bijvoorbeeld boeken te bestellen. Daarnaast blijft het onderwijssysteem en het onderwijsjargon voor meerdere ouders ingewikkeld. In sommige culturen is er ook een andere visie op wat de taak van de school en de taak van de ouders is. Al deze dingen maken dat er minder of soms weinig tot geen schoolse betrokkenheid is.

Een stevig partnerschap tussen school, leerling en ouders kan nochtans veel problemen vermijden en maakt deel uit van een verbindend schoolklimaat. Scholen nemen verschillende initiatieven om

ouders te bereiken, van tolken, huisbezoeken tot een open ouderweek. Die aanklappende werking vergt veel en net zoals we eerder aankaartten, kunnen scholen hier niet altijd middelen en ruimte voor vrijmaken.

7.2 Aanbevelingen

‘It takes a village to raise a child’. Dat geldt ook voor onderwijs: een school kan het niet alleen en is deel van de samenleving. *Een goede samenwerking tussen de school en alle betrokken actoren is essentieel.* In de eerste plaats is er de leerling en zijn ouder(s), en daarnaast de mogelijke contacten met het CLB, met het ondersteuningsnetwerk, met het buitengewoon onderwijs, met NAFT- of andere externe partners...

Maar de brede basiszorg begint op school, bij de leraar in de klas. En hoewel ze botsen op meerdere uitdagingen, zegt 80% van de leraren in onze bevraging dat ze graag lesgeven in de B-stroom. Leraren geven aan dat ze een verschil kunnen maken, vinden het fijn dat leerlingen het hart op de tong hebben en dankbaar en lief kunnen zijn. Dat geeft hun voldoening.

Zowel uit de bevraging als uit de focusgroepgesprekken met het onderwijsveld blijkt een grote liefde en een groot engagement voor de leerlingen in de B-stroom. Maar ook de noodkreet naar *meer ondersteuning op en naast de klasvloer* klinkt luid.

Laten we daarom snel werk maken van maatregelen die de leraar meer ondersteuning bieden in en naast de klas.

7.2.1 Eén klas, één team

Uit de focusgroepen met het onderwijsveld bleek een duidelijke vraag naar een degelijk en vast team rond een klas, van leraren tot leerlingenbegeleiders en psychologen of paramedici. *Maak het mogelijk om op scholen multidisciplinaire teams te installeren. Deze teams kunnen inspelen op de eigenheid en de noden van de B-stroom.*

Wat bedoelen we concreet? Scholen zijn verplicht interne leerlingenbegeleiding te organiseren – de Onderwijsinspectie licht leerlingenbegeleiding ook door²¹ – maar voor deze opdracht zijn geen middelen voorzien. (Voor een ICT-coördinator is dat bijvoorbeeld wel het geval.) Scholen richten deze functie dus vaak in met BPT-uren en kunnen die middelen daardoor niet voor andere zaken gebruiken, bijv. voor team- of co-teaching in de B-stroom.

Daarnaast kunnen – door de vereiste van een pedagogisch bekwaamheidsbewijs – enkel leraren deze job doen en staan zij niet meer voor de klas. Dat laat zich in tijden van een lerarentekort extra voelen. *Maak het daarom mogelijk dat scholen voor zorg of andere vormen van ondersteuning andere profielen kunnen aanwerven om voor die ondersteuning te zorgen, zodat niet enkel leraren die taak kunnen opnemen.*

Een degelijk en vast team betekent ook een *goede mix van lerarenprofielen*. Vermijd om in de B-stroom te veel startende leraren te zetten, maar zorg voor een evenwichtige verdeling van leraren met meer en minder ervaring. Voor het pedagogisch comfort van leerlingen en leraren is het belangrijk om de *klassen in de B-stroom niet te groot* te maken. Daarnaast kan *co- of teamteaching* een grote meerwaarde zijn.

---

²¹ Onderwijsinspectie (2015). [Referentiekader voor Onderwijskwaliteit \(OK\). Ontwikkeling stimuleren: B1-B4.](#)

7.2.2 Een kwaliteitsvol partnerschap tussen leerling, ouders en school

Uit de analyse blijkt dat het betrekken van ouders bij het schoolleven van hun kind niet altijd even eenvoudig is. Aanklappend werken heeft impact, maar daarvoor is er tijd en ruimte nodig.

Daarom doet de Vlor de volgende aanbeveling:

- Voor de verbinding tussen school en thuis zijn actoren die de brug kunnen slaan een essentiële schakel om de afstand te overbruggen. Dat kunnen brugfiguren in het onderwijs zijn. Vele lokale besturen investeren daarin en konden daarvoor een beroep doen op middelen in het kader van het Plan Samenleven. We horen dat die middelen niet verlengd zouden worden na 2025.²² We vragen aan de ministers van Onderwijs en van Samenleven om de werking van brugfiguren structureel te verankeren. Daarnaast zijn er ook andere mensen die de brug slaan tussen de persoonlijke context en de school. Ook daar is versterking nodig wegens overbevraging.²³

7.2.3 Professionalisering

Een goede leraar is van vele markten thuis en beschikt over veel vaardigheden. In de focusgroepen werd een ideaal profiel van een leraar B-stroom opgesteld. De conclusie was dat elke leraar over deze eigenschappen en competenties zou moeten beschikken. Sommige competenties zijn in de B-stroom wel nog belangrijker dan in andere contexten om de verschillende uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, zoals sterk zijn in klasmanagement en in didactiek, goed kunnen samenwerken, een groot empathisch vermogen hebben en geloven in elke leerling. Heel belangrijk is ook dat leraren er bewust voor kiezen om in de B-stroom les te geven.

Figuur 23: De ideale leraar B-stroom volgens de deelnemers van de focusgroepen uit het onderwijsveld

Een goede leraar blijft zich verder ontwikkelen. Maar hij heeft daarvoor wel ruimte nodig, zowel om met klascollega's samen te werken als om zich verder te professionaliseren. Ook in KaBOEM²⁴, een wetenschappelijk onderbouwd pedagogisch-didactisch kader voor een krachtige leeromgeving in de B-stroom, zien we dat collegiale samenwerking en professionalisering succesfactoren voor een effectieve leeromgeving zijn.

²² Vlaams Parlement (2025). [Commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering dinsdag 11 februari 2025](#).

²³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Sterk onthaalonderwijs door verbinding](#), 8 mei 2025.

²⁴ Vandecandelaere, M., et al. (2024). [Naar krachtige leeromgevingen in de B-stroom](#). KU Leuven, Vrije Universiteit Brussel, Hogeschool Thomas More, Hogeschool PXL.

De Vlor doet de volgende aanbevelingen:

- Faciliteer samenwerking binnen en tussen scholen. Zorg dat scholen tijd en ruimte voor hun leraren kunnen voorzien om te professionaliseren.
- Laat studenten in de lerarenopleiding via een stage kennismaken met de B-stroom, zodat ze kennis en ervaring opdoen én *goesting* krijgen om in de B-stroom les te geven na hun studies.

7.2.4 Nood aan betere afstemming beleidsdomeinen en betere samenwerking met externe partners

De wachtlijsten voor jongeren die psychische of andere hulp nodig hebben, de NAFT-trajecten die niet structureel gefinancierd worden en niet aan de vraag kunnen voldoen... Het zijn maar enkele voorbeelden van hoe Onderwijs en Welzijn te weinig op elkaar afgestemd zijn. Jongeren brengen vijf dagen per week op school door. Het is niet zo dat zij hun problemen aan de schoolpoort achterlaten. De school is geen bubbel, maar een belangrijk onderdeel in het leven en in de ontwikkeling van een jongere. Dat geldt natuurlijk voor elke jongere, niet enkel voor jongeren in de B-stroom. Maar gezien de uitdagingen waarmee de B-stroom kampt, is het belangrijk om dit hier te benadrukken. *Het welzijn van jongeren is een gedeelde verantwoordelijkheid, van meerdere beleidsdomeinen. Zij moeten die verantwoordelijkheid beter op elkaar afstemmen.*

In januari 2025 schrapte de aftredende federale regering 3 miljoen euro voor verschillende stedelijke projecten met kwetsbare jongeren.²⁵ In een context van lange wachtlijsten waarin het voor veel jongeren heel moeilijk is om de juiste zorg te krijgen, was dit bijzonder slecht nieuws. Of, zoals de Vlaamse Jeugdraad het stelt: het mentaal welzijn van jongeren verdient meer dan tijdelijke middelen.²⁶

Onderwijs kan het niet alleen en heeft ook niet alle expertise hiervoor. *Er is nood aan schoolnabije ondersteuning*, zoals we al in 7.2.1 en 7.2.2 aankaartten.

De Vlor doet volgende aanbevelingen:

- Zorg voor meer afstemming tussen Onderwijs en andere beleidsdomeinen, zowel op beleidsniveau als op lokaal niveau. De Vlor pleit voor systematisch overleg op beleidsniveau, waar elk beleidsdomein op gelijke voet vanuit de eigen expertise spreekt.
- Zorg voor meer schoolnabije ondersteuning, waar elke school die hier nood aan heeft, een beroep op kan doen.
- Breng de verschillende initiatieven die een rol kunnen spelen in de ondersteuning van jongeren en de brug maken tussen gezinnen en school in kaart. Het landschap is versnipperd.

Marie-Anne Michielsens
secretaris a.i. Raad Secundair Onderwijs

Saskia Lieveyns
voorzitter Raad Secundair Onderwijs

²⁵ Schouppe, W., & Vandekeybus, B. (2025, 15 januari). [Ontslagnemende federale regering schrapt 3 miljoen euro steun aan projecten rond mentaal welzijn voor honderden jongeren in grote steden](#). VRT NWS.

²⁶ Vlaamse Jeugdraad (2025). [Mentaal welzijn van jongeren verdient meer dan tijdelijke middelen](#).

Bronnen

Vlaamse Onderwijsraad

- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs: maatregelen basisonderwijs en eerste graad](#), 15 september 2016.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de modernisering van het aanbod in het secundair onderwijs](#), 21 februari 2017.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Groei- en kwalificatiekansen voor alle jongeren in het secundair onderwijs versterken](#), 16 mei 2024.
- Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Sterk onthaalonderwijs door verbinding](#), 8 mei 2025.
- Vlaamse Onderwijsraad (2025). [Rapport over de resultaten van de enquête over de B-stroom](#),

Andere bronnen

- Agentschap Opgroeien (2023). [Binc cijferrapport NAFT 2023](#).
- AHOVOKS (2024). [Screening secundair onderwijs – Kerncijfers per studierichting](#).
- Baeck, S. (2025, 6 februari). [CLB's zien recordaantal leerlingen met gedragsproblemen: "Jongeren kunnen hun problemen niet onder woorden brengen"](#). VRT NWS.
- Bodvin, K. et al. (2025). [Hiaten in de kennisbasis voor de brede basiszorg en verhoogde zorg](#). Karel de Grotehogeschool, Universiteit Antwerpen, Leerpunt en Departement Onderwijs en Vorming.
- [Conceptnota Modernisering van het secundair onderwijs: maatregelen basisonderwijs en eerste graad. 31 mei 2016.](#)
- [Decreet van 20/04/2018 tot wijziging van de codex secundair onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs. 7 juni 2018.](#)
- Departement Onderwijs en Vorming (2023). [Omgevingsanalyse 2024-2029](#).
- Departement Onderwijs en Vorming (2024). [Dataleop: aan de slag met cijfers over onderwijs](#).
- Maenhout, K. (2025, 30 maart). [De leraar weet het niet meer met al die zorgnoden: "Er is dringend nood aan praktijkgerichte kennis"](#). De Standaard.
- [Memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs.](#)
- [Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999. Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs. 25 juni 1999.](#)
- Onderwijsinspectie (2015). [Referentiekader voor Onderwijskwaliteit \(OK\)](#).
- Scholierenkoepel (2024). [De Scholierenstem](#).
- Schouppe, W., & Vandekeybus, B. (2025, 15 januari). [Ontslagnemende federale regering schrapt 3 miljoen euro steun aan projecten rond mentaal welzijn voor honderden jongeren in grote steden](#). VRT NWS.
- Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen (2022). [Peilingen secundair onderwijs](#).
- UCLL Hogeschool (2025). [Open brief: Samen werken aan een oplossing voor jongeren met gedrags- en emotionele problemen](#).
- Vandecandelaere, M., et al. (2024). [Naar krachtige leeromgevingen in de B-stroom](#). KU Leuven, Vrije Universiteit Brussel, Hogeschool Thomas More, Hogeschool PXL.

- Vlaamse Jeugdraad (2025). [Mentaal welzijn van jongeren verdient meer dan tijdelijke middelen.](#)
- Vlaams Parlement (2025). [Commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering dinsdag 11 februari 2025.](#)
- Vlaamse Regering (2024). [Beleidsnota 2024-2029. Onderwijs en Vorming.](#)
- Vrije CLB-koepel vzw, et al. [Onderwijskiezer.](#) Departement Onderwijs en Vorming.